

2. *Козловський Б. І.* Меліоративний стан осушуваних земель Західних областей України. Львів. Євросвіт. – 2005. – с.419.
3. Комплексна програма розвитку меліорації земель та поліпшення екологічного стану осушених угідь 2001-2005 рр. та прогноз до 2010 року по Івано-Франківській області. – Івано-Франківськ. – 2001. – с. 8.

Стаття поступила до редакції 03.03.2008 р.; прийнята до друку 21.03.2008 р.

Карбієвська У. М. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри агрохімії та ґрунтознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Мельник І. Д. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри агрохімії та ґрунтознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: професор, доктор сільськогосподарських наук Волошук М. Д., завідувач кафедри агрохімії та ґрунтознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

УДК 631.10

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СТРАТЕГІЇ БОРОТЬБИ З ДЕГРАДАЦІЄЮ ЗЕМЕЛЬ

М. Д. Волошук, М. І. Савюк

Кафедра агрохімії та ґрунтознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Розглянуто основні принципи стратегії боротьби з деградацією ґрунтів і завдання для вирішення даної проблеми.

Ключеві слова: земельні ресурси, деградація ґрунту, реконструкція.

Voloshchuk M. D., Saviuk M. I. The principal of strategy of struggle with soil degradation. Was examined the basis principal of strategy of struggle with soil degradation and tasks for decision this problem in this article.

Key words: soil resource, degraded soil, reconstruction of soil.

Вступ

Стійкий соціально-економічний розвиток країни можливий тільки при підтримці довготривалого часу продуктивних властивостей ґрунтів, використовуваних в сільському і лісовому господарствах шляхом попередження і боротьби з процесами їх деградації. Масштаб еколого-економічної кризи в сільськогосподарському виробництві і його взаємодія з макроекономічними процесами вимагає інтегрального підходу при охороні і раціональному використанні ґрунтів. Об'єкт дослідження: деградовані землі і принципи їх консервації. Мета досліджень: розробити основні принципи боротьби з деградацією земель і їх охорони.

Матеріали і методи

При узагальненні матеріалів використані експериментальні дані нормативні матеріали і літературні джерела.

Результати і обговорення

В нових умовах переходу від керованої централізованої економіки до ринкових завдань охорони, меліорації і раціонального використання ґрунтового покриву можуть бути вирішені настільки, наскільки держава буде надавати необхідну підтримку для інтеграції аграрної політики по охороні ґрунтових ресурсів, які базуються на екологічних принципах. Для управління земельними ресурсами державні органи повинні постійно впроваджувати юридичні, адміністративні і економічні механізми регулювання земельних відносин. Тільки тоді дохід сільського господарства досягне рівня, достатнього для розширення виробництва продукції і родючості ґрунту. При вирішенні поставлених задач доцільно дотримуватись наступних принципів: *перший принцип* стратегії боротьби з деградацією земельних ресурсів полягає в виявленні проблем, причин і здійснення в певній послідовності необхідних дій на основі даних кадастру і моніторингу якісного стану ґрунтового покриву. Держава повинна представити в розпорядження землевласникам і землекористувачам об'єктивні дані про якість ґрунтів приватизованих ділянок, господарств. Ця інформація необхідна для розробки плану заходів і проектів по охороні, меліорації і раціональному використанню ґрунтів, калькуляції розміру земельного податку, створення операції по юридичній циркуляції землі, згідно купівлі-продажі, оренді, іпотечної застави, спадщині земель і т.д. Реалізація цього принципу можлива шляхом удосконалення національної системи ґрунтових і агрохімічних досліджень в детальному масштабі їх циклічного проведення на всій площі сільськогосподарських земель.

Другий принцип стратегії, заснований на інформаційній системі кадастру і моніторингу ґрунту, полягає в використанні земель у відповідності з поняттям, “екологічний ліміт території”, який характеризує мінімальну можливість відновлення природних ресурсів і реалізуючих через норми і стандарти, затверджених законом. Обов’язковою умовою є повернення економічним «агентом» втрат, спричинених в результаті деградації ґрунтів та інших природних ресурсів, відновлення їх якостей. Стандарти і норми “екологічного ліміту” установлюють критерії благоустрою території, враховуючи необхідність підтримки екологічної рівноваги, охорони, меліорації і раціонального використання земель для забезпечення сільськогосподарської і лісової діяльності, гарантуючи їм соціально-економічну стабільність і життєздатність на довгий період.

Третім основним принципом стратегії боротьби з деградацією ґрунтів і відновлення їх родючості являється впровадження на всій території країни системи стійкого землеробства. Основним завданням його є збереження природних ресурсів, і в першу чергу, родючості ґрунтів, пристосування системи “рослина-тварина” до навколишнього середовища і підтримання продуктивності земель на високому рівні впродовж тривалого часу.

Основні завдання, які необхідно вирішити для реалізації перерахованих принципів, повинні бути:

- розробка і затвердження стандартів і екологічних норм для раціональної сільськогосподарської експлуатації земель в межах існуючих ландшафтів;
- структуризація і реконструкція ландшафтів таким чином, щоб стимулювати природні процеси, які сприяють відновленню родючості ґрунтів, підтримці біологічного різноманіття, самоочищенню і попередженню забруднення земель;
- стимулювання досліджень в розробці експериментальних проектів для створення моделей високоєфективних сільськогосподарських господарств, ферм, акціонерних товариств, в яких би підтримувалась природна рівновага, дотримувались оптимальні навантаження на ґрунти з врахуванням особливостей кожної агрокліматичної зони, системи ландшафту для попередження розвитку процесів деградації;
- використання традиційного досвіду в гармонії з сучасними прогресивними технологіями вирощування сільськогосподарських культур, раціонального використання земель;
- створення на державному і місцевому рівнях єдиної ієрархічної системи управління, контролю, охорони земельного фонду і регламентації земельних відносин;
- впровадження фінансової, бюджетної і законодавчої систем, сприятливої як для соціально-економічного добробуту населення, так і для охорони навколишнього середовища;
- державне регулювання діяльності економічних агентів через закони, стандарти та єдині норми по охороні навколишнього середовища і ґрунтового покриву;
- прийняття політики ринку і цін, яка забезпечує спосіб для охорони ґрунтового покриву;
- практична реалізація сукупності юридичних, політичних і економічних механізмів по регулюванню і стимулюванню на державному і місцевому рівнях проведення заходів по охороні, меліорації і раціональному використанню ґрунтів, в першу чергу, податкових і економічних (зменшення або відміна земельного податку), надання вигідних кредитів;
- застосування, впровадження і стеження за заходами по попередженню і боротьбі з різними формами деградації ґрунтів, з передбаченням технологічної і фінансової відповідальності;
- створення необхідної інфраструктури для матеріально-технічного забезпечення землеробства (машини, добрива, пестициди, пальне), навчання, виховання і пропаганди, яка б допомагала місцевому населенню надавати необхідних навиків по попередженню і боротьбі з деградацією ґрунтів, охорони і раціонального їх використання.

Висновки

Здійснення вище перерахованих заходів можливе тільки тоді при участі держави і всього населення в їх реалізації. Вони потребують великих інвестицій із сторони держави, економічних агентів і організацій, які займаються проблемами охорони природних ресурсів і постійного розвитку. Ці заходи повинні бути реалізовані в рамках дії по організації і благоустрою території на рівні, господарств, районів. Для їх виконання необхідно провести ретельні наукові дослідження і розробки експериментальних проектів.

Література

1. *Волощук М. Д., Турак О. Ю.* Деградація ґрунтів Карпатського регіону України // Науковий вісник Чернівецького національного університету. Серія Біологія. – 2005. – Вип. 257. – С. 57 – 60.
2. Закон України про державний контроль за використанням та охороною земель від 10 червня 1997 р. №503 та від 4 грудня 1997.
3. Національна доповідь Про стан охорони родючості ґрунтів. - Київ, 2002. – 35 с.
4. Земельний кодекс України Київ – 2002. – 28 с.

Стаття поступила до редакції 03.03.2008 р.; прийнята до друку 21.03.2008 р.

Волощук М. Д. – доктор сільськогосподарських наук, професор кафедри агрохімії і ґрунтознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Савюк М. І. – аспірант кафедри агрохімії і ґрунтознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: професор, доктор біологічних наук Мазепа І.В., професор кафедри біохімії Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника